

RaSHI (Rabbi Shlomo Yitzchaki, Troyes France, 1040-1105CE)

ותדבר מרים ואהרן. היא פתחה בדבור תחלה, לפיכך הקדימה הכתוב,
ומנין היתה יודעת מרים שפרש משה מן האשה?

רבי נתן אומר מרים היתה בצד צפורה בשעה שנאמר למשה אלדד ומידד מתנבאים במחנה,
כיון ששמעה צפורה, אמרה אוי לנשותיהן של אלו אם הם נזקקים לנבואה, שיהיו פורשין מנשותיהן כדרך שפרש בעלי ממני,
ומשם ידעה מרים והגידה לאהרן; ומה מרים שלא נתכונה לגנותו כד נענשה, קל וחומר למספר בגנותו של חברו (ספרי):

And Miriam and Aaron spoke

She began to speak first, therefore the text mentions her first.

And whence did Miriam know that Moses had separated from his wife?

Rabbi Natan says that Miriam was standing by the side of Tziporah
at the moment when it was said to Moses

“Eldad and Meidad are prophesying within the camp!” (Numbers 11:27).

And when Tziporah heard, she said

“Woe to their wives if they are cleaving to prophesy,
for they will separate from their wives just as my husband has separated from me.”

And from this Miriam knew and told it to Aaron.

And if Miriam, who intended no insult, was thus punished,

how much more so someone who speaks insultingly of his fellow. (Midrash Sifrei)

האשה הכשית. מגיד שהכל מודים בזניה כשם שהכל מודים בשחרותו של כושי (שם):

The Cushite woman

This phrase teaches that everyone recognized her beauty (midrash Sifrei),

Just as everyone recognizes the black skin of an Cushite/Ethiopian.

כושית. בגימטריא יפת מראה:

Cushite in gematria (20+6+300+10+400) equals *y'fat mareh [beautiful]*

(10+80+400+40+200+1+5)

על אדות האשה. על אודות גרושיה:

Regarding the woman

Regarding her divorce

כי אשה כשית לקח. ועתה גרשה:

For he had married a Cushite woman

And now had divorced her.

הרק אך. עמו לבדו דבר ה':

Harak ach

Only with him has God spoken?

הלא גם בנו. ולא פרשנו מדרך ארץ (ספרי):

Has He not also spoken with us?

And we have not separated from sexual relations.

פתאם. נגלה עליהם פתאם והם טמאין בדרך ארץ, והיו צועקים "מיים מיים" להודיעם שיפה עשה משה שפרש מן האשה,
מאחר שנגלית עליו שכניה תדיר ואין עת קבועה לדבור (עיי' ילקוט):

Suddenly (verse 4)

God appeared to them suddenly, while they were impure from having had sexual relations,
and they cried “water! Water!”

This was to teach them that Moses had done well in separating from his wife,

because the Divine Presence/*Shechina* would reveal Itself to him at all times,
and he had no set time for hearing the Divine Speech.

Rabbi Abraham ibn Ezra (Spain and France, 1089-1164CE)

ותדבר מרים. היא דברה גם אהרן הסכים או החריש על כן נענש :

And Miriam spoke

She spoke, and Aaron either agreed or was silent, and therefore was punished.

וטעם ותדבר. עם ביי"ת דרך גנאי כמו וידבר העם באלהים גם ימצא לשבח גם בדרך נבואה.
יש אומרים כי משה מלך על כוש ולקח כושית והמתרגם אמר שפירתא וטעמו לשון כבוד
כאשר יקראו הישמעאלים לזפת הלבן גם אנתנו נקרא העור סגי נהור. והנה לא יתכן שנקרא שם שהוא לשבח להפכו לגנאי
ויש אומרים כי כוש בן ימיני הוא שאול וכן הלא כבני כושיים וכבר פירשתי
והישר בעיני שזו הכושית היא צפורה כי היא מדינית ומדינים הם ישמעאלים והם דרים באהלים
וכן כתוב ירגזון יריעות ארץ מדין ובעבור חום השמש אין להם לבן כלל וצפורה היתה שחורה ודומה לכושית :

There are those who say that Moses ruled over Ethiopia [Cush], and married a Cushite woman.

And the translator [Onkelos] renders the word *cushite* as “*shapirta/beautiful*.”

And the correct interpretation in my opinion is that this *Cushite* was Tziporah,

who was a Midianite, and the Midianites are Arabs, and they dwell in tents,

as it says *the curtains of the land of Midian trembled (Habakuk 3:7)*

and because of the heat of the sun, they are not at all white,

so Tziporah was black, and resembled an Ethiopian/Cushite.

וטעם כי אשה כשית לקח. זה הדבור שדברה מרים
ומה נכבד דברי קדמונינו שאמרו על הזקנים אשריהם ואוי לנשיהם
והנה חשדו משה כי לא נמנע לשכב עם צפורה רק בעבור שאיננה יפה :

For he had married a Cushite woman

These are the actual words that Miriam spoke.

How worthy are the words of our ancestors, who said about the sages “happy are they, but woe to their wives!”

Behold, they [i.e. Miriam and Aaron] suspected that Moses might have abstained from sleeping with Tziporah

simply because she was not beautiful.

ויאמרו הרק אך במשה. הביאה ראייה כי לא עשה זה לקדושת השם כי הם היו נביאים ואין המשכב אסור להם :

And they said “Has God spoken only with Moses?”

This was their support for their suspicion that he had not done this for the sake of sanctification of God,

for they were also prophets, and sex was not forbidden to them.

RaSHBaM (Rabbi Shlomo ben Meir, 1085-1174, RaSHI's grandson)

כי אשה כשית לקח - כדכתיב בדברי הימים, דמשה רבינו מלך היה בארץ כוש ארבעים שנה ולקח מלכה אחת ולא שכב עמה
כמ"ש שם. והם לא ידעו כשדברו בו שלא נזקק לה, זה עיקר פשוטו.

For he had married a Cushite woman

As it is written in the Chronicle of Moses, that he ruled over Ethiopia for forty years,

and married the queen, but did not sleep with her, as it is related.

But they (Miriam and Aaron) did not know when they spoke against him that he had not had sex with her.

This is the essence of the simple meaning.

Joseph ben Isaac Bechor Shor (12th century, Orleans, France)

על דבר אשה כושית אשר לקח. לפי הפשט שהיו אומי וכי לא מצא משה אשה מבנות ישראל שיקח לו לאשה שהלך לקחת לו
מבנות הכושים שהם ערלים וכי בשביל שהקי מדבר עמו מתגאה שאינו רוצה לישא אשה מבנות ישראל שבקש אשה במרחק
הלא גם בנו דבר ונשאנו מישראל ולא נתגאנו בכך :

About the Cushite woman he had married

According to the *pshat* (plain meaning of the text), they were saying:

“could Moses not find a woman from the daughters of Israel to marry?

that he went and married one of the daughters of the *Cushites*, who are uncircumcised?

And if it because God speaks to him that he has become arrogant,

and does not want to marry an Israelite woman, but sought to marry a woman from far away,

has God not also spoken with us, and we married Israelites, and did not become arrogant!

MaLBIM (Meir Leibush ben Yehiel Michel Wisser, Ukraine 1809-1879)

וממ"ש ותדבר מרים ואהרן ידענו שמרים התחילה הוכוח ואהרן השיב לה, והיה זה בפני משה או שלא בפניו, והתורה לא ספרה כל הוכוח רק ראשי דברים, ואנחנו נבין מעצמנו שמרים התחילה לספר שמשה פירש מן האשה, ועפ"י הזכירה שכבר עשה כן לאשתו הראשונה, וספרה מאשה הכושית אשר לקח ופירש ממנה ושאלה מדוע הוא עושה כן לצפורה, וע"ז אמרה כי אשה כושית לקח, ר"ל אז היה זה מן הראוי כי היתה כושית לא עתה שצפורה אינה מבנות כוש, כי מדין הוא מבני קטורה, ואהרן השיב לה שמשה עשה זאת מפני שה' מדבר עמו בכל עת וצריך שהיה תמיד מוכן לנבואה, ולכן פרש ממנה, וע"ז השיבה מרים הרק אך במשה דבר ה' הלא גם בנו דבר ולא פרשנו מדרך ארץ.

From the phrase *vat'daber Miriam v'Aharon* we know that Miriam began the debate

And Aaron answered her.

It may have been in front of Moses, or it might not have been in front of Moses.

And the Torah does not tell the entire debate, only the main points.

But we understand 'from ourselves' that Miriam began to tell that Moses had separated from his wife, recalling that he had already done so with his first wife, --separating from his Cushite wife--

[MaLBIM is following here the legend that Moses married but did not sleep with the Cushite princess],

And Miriam asked why he was now doing this to Tziporah?

This is why she said "*he had married a Cushite woman!*"—

By which she meant that in that case it had been acceptable for him to separate from her,

Because she was Cushite,

But not now, because Tziporah was not of the daughters of Cush, but rather of Midian, who was descended from Keturah.

And Aaron replied to her that Moses had done this because God spoke to him at all times,

And so he had to be prepared for prophesy at any moment, and therefore separated from her.

And to this Miriam replied: "*But has God not also spoken with us, and we have not become celibate!*"

Haamek Davar (R. Naftali Tzvi Yehudah Berlin, Belarus, Poland 1816-1893)

כי אשה כושית לקח. לפי הפשט משמעות כושית גויה. אלא שנתגירה. וכסבורים אהרן ומרים דמשי"ה פירש משה ממנה. משום שאינה לפי כבודו של משה. שתה"י אשתו שלא מיחסי ישראל. ודברו בזה שמכ"מ אינו נכון. אחר שכבר לקח וידע שהיתה גויה ולא הטעתו. וא"כ אינו ראוי לצערה ולפרוש ממנה.

For he had married a Cushite woman

According to the *pshat* [plain meaning of the text], the meaning of *Cushite* is a non-Israelite, and she converted.

And Aaron and Miriam had reached the conclusion that this was why Moses had separated from her,

Because she was not "respectable" enough for Moses, that his wife would be of non-Israelite lineage.

And they spoke about this, saying that this was not right, since he had married her,

knowing that she was not an Israelite, and she had not deceived him.

And if so, it was wrong to afflict her and to separate from her.